

Aktualno: Utemeljitelji

Alen Gojak

U povodu osnivanja Hrvatske demokratske zajednice u Splitu

U povodu osnivanja Hrvatske demokratske zajednice u Splitu Zajednica utemeljitelja HDZ-a „dr. Franjo Tuđman” Splitsko-dalmatinske županije objavila je monografiju „HDZ u Splitu 1989./1990.: kroz dokumente Službe državne sigurnosti komunističke Hrvatske”.

Uvodni tekst „Od osnutka do pobjede. Hrvatska demokratska zajednica u Splitu 1989. – 1990.” napisao je glavni urednik izv. prof. dr. sc. Ivica Miškulin. U drugome dijelu monografija donosi dosad široj javnosti nepoznatu zbirku dokumenata Regionalnog centra Split Službe državne sigurnosti Socijalističke Republike Hrvatske, bez kojih je nemoguće precizno rekonstruirati djelovanje Inicijativnog kruga HDZ-a Split iz 1989. godine.

Služba državne sigurnosti komunističke Hrvatske je početkom 1979. godine pokrenula operativnu akciju kodnog imena „Vir”, kojom je nadzirala istaknute disidente označavane kao hrvatske nacionaliste i „najradikalnije organizatore i nosioce neprijateljskih djelatnosti”. Prioritetni „predmet obrade” bio je dr. Franjo

Tuđman kao i niz drugih intelektualaca poput Vladimira Šeksa, Vlade Gotovca, Hrvoja Šošića i Marka Veselice. Regionalni Centar SDS-a u Splitu od samog je početka akcije „Vir” nadzirao grupu „nacionalista” u kojoj su bili dr. Zvonimir Marković, dr. Ante Korljan, Velimir Terzić i drugi. Ta je akcija trajala cijelo desetljeće, tj. do pobjede HDZ-a na prvim višestranačkim izborima u Hrvatskoj u svibnju 1990. godine.

Tijekom 1989. godine, u doba kad je stanka bila još poluilegalna, a posebno nakon 17. lipnja iste godine i njezina službenog utemeljenja u prostorijama nogometnog kluba „Borac”, Služba državne sigurnosti je u političkom pokretu koji je predvodio Tuđman prepoznala glavnog neprijatelja komunističkog režima i različitim je oblicima djelovanja nastojala izvršiti „operativni prodor” među utemeljitelje HDZ-a radi prikupljanja podataka o njihovu djelovanju.

Regionalni Centar SDS-a u Splitu već u ožujku 1989. preko infiltriranih doušnika kodnih imena Aldo i Mosor saznaje o inicijativi za stvaranje HDZ-a: „Preko naših izvora bili smo u posjedu saznanja da su vodeći hrvatski nacionalisti sa područja Splita obuhvaćeni akcijom „Vir”, navedeno je u jednom izvještaju priloženom u knjizi, „maksimalno intenzivirali međusobne kontakte i kontakte sa istomišljenicima, sve u cilju davanja podrške i neposrednog učesća u stvaranju „Hrvatske demokratske zajednice.”

Osnivanje HDZ-a u Zagrebu bio je trenutak koji je skupinu labavo povezanih pristasa u Splitu pogurnuo prema čvršćem obliku organiziranja. Operativnu inicijativu preuzima skupina mladih ljudi, posebno Alen Gojak, Tomislav Lozo, Mate Perišić, Živko Nenadić, Ivica Tafra i Filip Šitum. Tako se u jednom izvještaju SDS-a navodi: „Na osnovu operativno primjenjivanih mjera i radnji Službe, te preko operativnih pozicija, u toku 10. mj. ove godine nad licima koji su predmet naše obrade oko HDZ-a, u posjedu smo novijih saznanja o određenim promjenama koje su se u međuvremenu dogodile. Raspoložemo provjerenim podacima da je Korljana i Markovića kontaktirao GOJAK ALEN iz Splita, koji je od JURIC PERICE iz Zagreba dobio zadatak da animira lica za osnivanje „Tuđmanovog ogranka” Odbora HDZ-a na području Dalmacije. U tom kontekstu također je kao osoba zadužena za ovo područje angažiran i ŠITUM FILIP iz Splita.”

Za operativnu su obradu nad utemeljiteljima HDZ-a u Splitu bili zaduženi operativci SDS-a iz odjela za „unutrašnje neprijatelje” Željko Sulić, Anđelko Belak, Miomir Radović i Mane Skrobobja, uz odobrenje načelnika Centra Krešimira Sršena. Analizirajući dostupne dokumente očito je da su zahvaljujući infiltriranim doušnicima, „društvenim” vezama i operativnoj tehnici, prvenstveno prisluškivanjem telefona, bili prilično dobro informirani o gotovo svim aktivnostima splitskih utemeljitelja.

Iz perspektive komunističke tajne službe čitatelji će se moći upoznati s malo poznatim akcijama utemeljitelja tijekom 1989. godine koje su uznemirile tadašnje partijske vlastodršce u Splitu. Od raspačavanja nekoliko tisuća letaka „Proglas građanima i Saboru SR Hrvatske i cijelomu hrvatskom narodu”, preko prvog javnog okupljanja na Narodnom trgu (Pjaci) do priprema za osnivačku skupštinu koja se održala u siječnju 1990. u splitskom hotelu „Marjan” knjiga donosi vrijedne povijesne činjenice i stoga je važan doprinos povijesti Hrvatske demokratske zajednice.

Također, u organizaciji Zajednice utemeljitelja „dr. Franjo Tuđman” Splitsko-dalmatinske županije pripremljen je i dokumentarni film posvećen osnivanju i djelovanju HDZ-a u Splitu 1989. i 1990. godine. Utemeljen na nizu intervjua sudionika navedenih događanja i popraćen stručnim komentarom film donosi cjelovit osvrt na početke HDZ-a u Splitu.

Prvi javni istup Inicijativnog kruga HDZ-a Split na Narodnom trgu (Pjaci) na Dan ljudskih prava 1989.

„U HDZ-u sam prepoznao jedinu stranku koja je u teškim okolnostima sposobna osigurati opstojnost i državnost hrvatskom narodu”.

Ivica Tafra

